

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมุติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานุริรัมย์ เขต 1 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษา ภูมิลำเนาของครูผู้สอน ประเภทของแหล่งเรียนรู้

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีสภาพปัญหาในการใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน
2. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน
3. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพปัญหาในการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน

4. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการใช้ แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน

5. ครูผู้สอนที่มีภูมิหลัง ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่างกันมีสภาพปัญหา ในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน

6. ครูผู้สอนที่มีภูมิหลัง ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่างกันมีความต้องการ ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน

7. ครูผู้สอนที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่แตกต่างกัน กับระดับปัญหาการใช้ แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน

8. ครูผู้สอนที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่แตกต่างกัน กับระดับความต้องการใช้ แหล่งเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์ เขต 1 ปีการศึกษา 2548ทั้งสิ้น 220 โรงเรียน จำนวนครูผู้สอน 2,979 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์ เขต 1 ซึ่งได้จากการสุ่มโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และ มอร์แกน(Krejcie & Morgan) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างมีสัดส่วน ตามขนาดของ สถานศึกษาได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 344 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้น และนำไปให้คณะกรรมการ ผู้คุมวิทยานิพนธ์ให้คำแนะนำปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแนะนำและพัฒนา ปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนในโรงเรียน บ้านว่านเขื่อนค้อวิทยาและ โรงเรียนบ้านหนองปลิง อำเภอลำปลายมาศ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่น โดยวิเคราะห์แบบสอบถาม เป็นรายข้อ โดยทดสอบด้วย t -test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ซึ่งผลปรากฏว่าแบบสอบถามผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้นจำนวน 52 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนก t -test อยู่ระหว่าง 2.05 ถึง 4.83 และหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค ผลปรากฏว่าได้ค่า ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .9661

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและขอให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินการให้ครูผู้สอนตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงได้กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ผู้วิจัยจะเดินทางมาขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ซึ่งแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 344 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 344 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์ เขต 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences) และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์รายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

ประสิทธิภาพในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษา และภูมิหลังของครูผู้สอน โดยการใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จัดอันดับความคิดเห็น แยกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม

4.3 เปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอน จำแนกตามประสิทธิภาพในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ่

4.4 เปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง เป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ่

4.5 เปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนจำแนก ตามภูมิหลัง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ถ้าพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ่

4.6 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับปัญหาและระดับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนกับประเภทของแหล่งเรียนรู้ โดยใช้การวิเคราะห์แบบไคสแควร์ (Chi – Square)

4.7 ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า ดังนี้ ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็น ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็น วิถีชีวิต การทำมาหากิน ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็น สถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นบุคคล

2. ความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีความต้องการสูงไปหาค่า ดังนี้ ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็น วิถีชีวิต การทำมาหากิน ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นบุคคล ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็น สถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็น ทรัพยากรธรรมชาติ

3. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา การให้ความสนใจของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากวิทยากรหรือบุคคลในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การให้ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต การทำมาหากิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวางแผนเตรียมการ และการจัดทำแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การติดต่อสื่อสารและการประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ทั้ง โดยรวม รายด้าน และรายข้อ ไม่แตกต่างกัน

5. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับ การสนับสนุนและให้ความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การให้ความสนใจของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความปลอดภัยของนักเรียนในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมที่แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ทั้ง โดยรวม รายด้านและรายข้อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในข้อที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้รู้หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับป่าไม้ ภูเขา ป่าชุมชน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ วนอุทยาน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ กลุ่มอาชีพ ทำการเกษตรในชุมชน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ หอสมุด ห้องสมุดในชุมชน พิพิธภัณฑ์สถาน แหล่งข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีในชุมชน แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ราชการในชุมชน สำนักงาน หรือที่ทำการเอกชน ที่ทำการรัฐวิสาหกิจ แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสถานประกอบการ โรงงาน ฟาร์ม ตลาด ร้านค้า บ้านเรือนที่อยู่อาศัย แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ตามความเชื่อในชุมชน ไม่มีความแตกต่าง

7. ครูผู้สอนที่มีภูมิหลัง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์วิชาเอกหรือสาขาวิชา ทางด้านการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ทั้ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ครูผู้สอนที่มีภูมิหลัง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ วิชาเอกหรือสาขาวิชาทางด้านการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับ การสนับสนุนและให้ความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็น

ทรัพยากรธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การให้ความสนใจของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกี่ยวกับ วิถีชีวิต การทำมาหากิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสนับสนุนและให้ความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากร ในสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งบประมาณในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็น สถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ครูผู้สอนที่มีภูมิหลัง ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์วิชาเอกหรือสาขาวิชา ทางด้านการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ทั้งโดยรวม รายด้านและรายข้อ ไม่แตกต่างกัน

9. ครูผู้สอน ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่แตกต่างกันกับระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหา การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้โดยรวม ไม่สัมพันธ์กัน

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่า การวางแผนเตรียมการ และการจัดทำแผนการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การให้ความสนใจของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขาดความสมบูรณ์ของการเป็นแหล่งเรียนรู้ และมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

10. ครูผู้สอนในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่แตกต่างกัน กับระดับความต้องการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้โดยรวม และรายข้อ มีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

11. ผลจากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แต่ละด้าน ดังนี้

11.1 ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นบุคคล ครูผู้สอนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรียงลำดับจากมาก ไปหาน้อย ดังนี้ งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ บุคคลที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่มีความพร้อมไม่มีความชัดเจนในการถ่ายทอด ความรู้ บุคคลในชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนมี จำนวนน้อย ควรมีการจัดหา งบประมาณมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้หรือวิทยากร ไม่สะดวก นักเรียนให้ความสนใจน้อยไม่เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ ต้องการให้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการของ โรงเรียนเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้

ขาดการวางแผนในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้มีการติดต่อประสานงานกับ ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นการล่วงหน้า บุคคลในชุมชน ไม่มีเวลาถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากมีงาน ส่วนตัวมากและเวลาเรียนไม่สอดคล้องกับเวลาของวิทยากร ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูและบุคลากร ต้องสำรวจและศึกษาข้อมูลบุคคลในชุมชนรวบรวมจัดทำขึ้นเป็นทะเบียนของ โรงเรียน ขาดการวางแผนกำกับ ติดตามของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีผู้นำที่มีความรู้ด้านการ จัดแหล่งเรียนรู้และทำงานเป็นทีม ต้องการให้ครูผู้สอนและผู้ปกครอง กระตุ้นให้เด็กเกิดความ สนใจศึกษาค้นคว้า ต้องการให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น การจัดทำแผนการเรียนรู้มี ความยุ่งยากเนื่องจากมีกลุ่มสาระการเรียนรู้มากเกินไป ผู้ปกครองและชุมชนมีภาระงานของตนเอง มากทำให้ได้รับความร่วมมือน้อย พาหนะที่นำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ไม่ค่อยปลอดภัย ควรจัดให้ มีเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้เพื่อประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ต้องการให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนควรให้ความไว้วางใจและให้ความร่วมมือสนับสนุน การจัดกิจกรรม นักเรียนควรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ที่มีความรู้เป็นอย่างดี ต้องการ สนับสนุนด้านพาหนะและเจ้าหน้าที่ดูแลการเดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ จัดให้มีการศึกษา แหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มหรือ หมู่คณะ เพื่อสะดวกในการควบคุมดูแล

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้
ควรจัดหางบประมาณในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ควรมีการสำรวจและจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่เป็น บุคคลให้มีความชัดเจน ควรจัดให้มีงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรให้เพียงพอ ผู้บริหาร สถานศึกษาควรจะมีความจริงจัง จริงใจต่อการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง บุคคลที่เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ค่อยมีเวลาถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากต้องทำงานประกอบอาชีพของ ตนเอง ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ ควรจัดให้มีโครงการขอ วิทยากรภายนอกจากสถาบันการศึกษาอื่น

11.2 ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ครูผู้สอนมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร งบประมาณมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรม ผู้ปกครองและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ เท่าที่ควรยังมีความคิดว่าการเรียนของนักเรียนเป็นเรื่องของครูเท่านั้น ต้องการงบประมาณ มาสนับสนุนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ไม่ได้เตรียมการจัดทำแผนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ นักเรียนมีความสนใจน้อย เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชน เคยเห็นอยู่เป็นประจำ ผู้ปกครองและชุมชนไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ขาดการอนุรักษ์และพัฒนา ให้สมบูรณ์ ต้องการให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่นักเรียนในการเดินทาง ต้องการให้จัด การศึกษาเป็นระบบกลุ่ม มีการตรวจสอบเส้นทางก่อนการเดินทาง ระยะเวลาในการเตรียมการ

จัดทำแผนการเรียนรู้มีน้อย การติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้มีความลำบากไม่สะดวก การเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างลำบากสำหรับนักเรียน ต้องการให้มีการจัดเตรียมและวางแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ต้องการความร่วมมืออย่างเป็นกันเอง และคอยชี้แนะให้คำแนะนำ ผู้บริหารขาดประสบการณ์ยังไม่เข้าใจระบบการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ สถานศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ ต้องการให้มีการติดต่อประสานงานให้รู้แน่นอนชัดเจน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ควรมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีความสมบูรณ์เพื่อใช้เป็น แหล่งเรียนรู้ ควรนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติในโรงเรียนให้มากขึ้น

11.3 ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นวิถีชีวิต การทำมาหากิน ครูผู้สอนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แหล่งเรียนรู้มีจำนวนน้อยและขาดความสมบูรณ์ งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดการวางแผนเตรียมการในการจัดการเรียนรู้ การติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างยุ่งยากลำบาก นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจ ควรมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดทำทะเบียนของโรงเรียน ไม่ค่อยมีความปลอดภัยในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ควรเผยแพร่ความรู้ส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ขาดความสมบูรณ์ของการเป็นแหล่งเรียนรู้ ควรนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมมีอาชีพที่หลากหลาย ควรสนับสนุนผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพส่งเสริมให้เป็นวิทยากรพิเศษของโรงเรียน

11.4 ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ครูผู้สอนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แหล่งเรียนรู้มีจำนวนน้อยและขาดความสมบูรณ์ งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดการวางแผนเตรียมการในการจัดการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่ขาดผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ต้องการได้รับการจัดสรรงบประมาณจากราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้ามีการเดินทางไกลทำให้ไม่ค่อยมีความปลอดภัยในการเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ ต้องการให้ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้อง ช่วยอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างยุ่งยากลำบาก ควรมีการประสานงานล่วงหน้าก่อนการ

เดินทาง สถานศึกษาขาดการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน มีการวางแผนการใช้แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน มีระยะเวลาในการเตรียมการน้อย ต้องการให้มีการวางแผนเตรียมการล่วงหน้า

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ควรจัดหางบประมาณซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้โบราณสถาน โบราณวัตถุ ไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุในชุมชน มีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ขาดการอนุรักษ์ แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ในชุมชนของตนเองไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ควรให้นักเรียนไปศึกษาที่ชุมชนอื่น ควรมีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ด้านสถานที่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้เป็นระบบ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญอยู่ห่างไกลเกินไป ต้องการให้มีผู้สืบสานวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและรู้ประวัติของหมู่บ้าน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ปรากฏ สามารถนำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. จากการที่พบว่า สภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ จำเป็นจะต้องนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ตามธรรมชาติ ซึ่งการออกไปดังกล่าวมีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิต มีความยุ่งยากเกี่ยวกับระเบียบการขออนุญาตออกนอกสถานที่ ความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครอง สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและงบประมาณ มีความจำกัดเรื่องเวลา ตลอดจนพาหนะในการเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาษิต นุชมงคล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า ลักษณะปัญหาที่สำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน ได้แก่ ความจำกัดด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย ความจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการ และโรงเรียนกับชุมชนขาดการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกัน

นอกจากนั้น สามารถ รอดสารานู (2546 : บทคัดย่อ) ได้สรุปผลการวิจัย เรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด

กรมสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหาอันดับสูงสุด คือ ด้านงบประมาณ รองลงมาคือ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการและด้านบุคลากรตามลำดับ

2. จากการที่พบว่า ความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความต้องการใช้เฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่เป็นวิถีชีวิต การทำมาหากิน ด้านที่มีความต้องการใช้เฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นวิถีชีวิต การทำมาหากิน เป็นแหล่งที่นอกจากจะได้ศึกษาเรียนรู้ควบคู่ไปกับดำรงชีวิตอย่างมีความสุขแล้ว ยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพต่างๆให้กับทุกคน ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จากเทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้าน (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 1 – 2) แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและชุมชนว่า นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติหาความรู้ และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จนเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข เพราะ ได้มีโอกาส เรียนรู้นอกห้อง ได้ไปสัมผัสกับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ ได้ค้นพบสาระความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน และครูก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วย เป็นบรรยากาศการเรียนที่มีความสุข

นอกจากนั้น กาญจนนา เอกะวิภาต (กาญจนนา เอกะวิภาต. 2541 : 3; อ้างถึงใน สุนน อมรวิวัฒน์. 2544 : 3) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นสถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิต และการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญในวัด ซึ่งเป็นสถานที่ทำบุญตามประเพณี ตลาด ร้านขายของชำ ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนของชาวบ้าน ลานนวดข้าว โรงงานขนาดเล็กในหมู่บ้าน ป่า ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ชาวบ้านมาหาอาหาร เก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด หาปลา ฯลฯ ทุกแห่งหนล้วนเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่เปิดกว้าง สร้างบรรยากาศ และจินตนาการอันกว้างไกล

3. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่า สภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยส่วนใหญ่ได้ยึดแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

(คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 10)

จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้อย่างสัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากนั้นสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต การทำมาหากิน ทรัพยากรธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความคล้ายคลึงกัน การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บูรรัมย์ เขต 1 ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน จึงมี สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไม่แตกต่างกัน

4. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่า ความต้องการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งโดยรวม รายด้าน และรายข้อ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน แต่มีความคิดเห็นตลอดจน การจัดกระบวนการเรียนรู้ไปในแนวเดียวกันดังที่กล่าวในข้อ 3 นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนรู้ ในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งสุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 10) เสนอแนะว่า คือการที่โรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่าย ร่วมมือกันจัดการศึกษาที่ขยายวงกว้างออกสู่ชุมชนและธรรมชาติ โดยมีหลักการ พื้นฐานความคิด ดังนี้

การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา

แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้งสถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

การเรียนรู้ที่ตีเกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์
เกิดสังคมการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม

การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่มีความสุข
สร้างสรรค์ความคิด และประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

สอดคล้องกับ สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการบริหาร
การใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนมีความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้
ตรงกันทั้ง 4 ประเภท คือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ อากาศ แสงแดด และดิน
แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลสมาคม ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำท้องถิ่น ศิษย์เก่าและ
คหบดี ผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบัน หน่วยงาน ได้แก่
วัด โบสถ์ สุเหร่า หรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สถานประกอบการ มหาวิทยาลัย และ
แหล่งเกษตรกรรม ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยี กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่
กิจกรรมสันทนาการ เทคโนโลยีพื้นบ้าน ตำราเอกสารทางวิชาการ ประเพณีและวัฒนธรรม

5. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน พบว่า สภาพปัญหา
การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งโดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน
ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนในสถานศึกษา มีการใช้
แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการ จัดการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีการในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
คล้ายคลึงกัน นับตั้งแต่การวางแผน การจัดทำแผนการเรียนรู้ การติดต่อประสานงาน การดำเนินการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
ในชุมชนจะประสบผลสำเร็จ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้
ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อ
ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สอดคล้องกับ พวงรัตน์ วิทิตมาภรณ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้
ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
(สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า
การใช้ แหล่งความรู้ ในชุมชน ในการเรียนการสอนของครูผู้สอนใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
มีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ในด้านประเภทของแหล่งความรู้ในชุมชน วิธีการใช้แหล่งความรู้
ในชุมชน และประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชน ไม่แตกต่างกัน

6. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งโดยรวม รายด้าน และรายข้อ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 4 โดยสถานศึกษาขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการใช้สูงสุด และสถานศึกษาขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการใช้ต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาซึ่งมีขนาดต่างกัน มีภาพแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนความพร้อมในด้านต่างๆ ของสถานศึกษาไม่เหมือนกัน สถานศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนจำนวนน้อย มีบุคลากรน้อย ไม่เหมือนกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีนักเรียนจำนวนมาก มีบุคลากรเพียงพอ หรืออาจมีแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพียงพอสำหรับการเรียนรู้อยู่แล้ว มีความแตกต่างกันในด้านการบริหารจัดการ ความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของครูผู้สอน จึงมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการใช้ แหล่งการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการบริหารการใช้ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและ โรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนที่มีภูมิลำเนา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ วิชาเอก หรือสาขาวิชาทางการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า ครูผู้สอนมีสภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดแคลนครูผู้สอน จำนวนบุคลากรมีจำกัด ไม่เพียงพอ ในการที่จะให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เฉพาะในสาขาวิชาเอก หรือประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ความถนัดของตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำเป็นต้องจัดให้ครูหนึ่งคน สอนหลายวิชาหรือทุกวิชาในชั้นที่ตัวเองเป็นครูประจำชั้น ดังนั้นครูแต่ละคนต้องศึกษาเรียนรู้ มีความเข้าใจในทุกสาขาวิชาที่ทำการสอน ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเฉพาะสาขาวิชาเอก หรือสาขาวิชาที่มีประสบการณ์ ตามความถนัดหรือความสนใจเท่านั้น แต่จะต้องสอนได้ทุกสาขาวิชา โดยมีแนวทางยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และอาจนำกระบวนการบูรณาการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 2545 : 5) เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน การบูรณาการแบบสหวิทยาการ

การบูรณาการแบบโครงการ

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 2) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ว่า ในช่วงที่ผ่านมาครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่นักเรียนจนอาจกล่าวได้ว่าครูเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอนเป็นอย่างมาก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงถือว่าครูเป็นผู้สำคัญที่สุดที่จะถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียน โดยใช้วิธีบอกเล่า หรือการให้ผู้เรียนจำความรู้ของครูให้ได้มากที่สุด การเรียนรู้แบบนี้ในช่วงสมัยที่ผ่านมาอาจจะเหมาะสมและก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้พอสมควร แต่จากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เป็นสังคมข้อมูล ข่าวสารหรือสังคมสารสนเทศ ที่ความรู้ทั้งหมดไม่ได้อยู่ที่ตัวครูอีกต่อไปแต่จะมีทั้งที่ตัวครูแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ แหล่งเรียนรู้สื่อมวลชนที่แพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ เป็นความรู้ที่ไม่มีพรมแดน และเป็นความรู้ที่ทุกคนในสังคมสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา อย่างที่เรียกว่า สังคมแห่งการเรียนรู้

8. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนรู้กับประเภทของแหล่งเรียนรู้ พบว่ามีความสัมพันธ์กัน 2 ใน 8 ข้อ จึงพอจะอนุมานได้ว่าครูผู้สอนที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่แตกต่างกันกับระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนรู้โดยส่วนรวม ไม่สัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาแต่ละแห่งตั้งอยู่ในเขตชุมชนและอยู่ใกล้กับ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สภาพการดำเนินงานการจัดกิจกรรม ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ในชุมชน การร่วมกิจกรรมกับชุมชน จึงมีลักษณะและรูปแบบคล้ายคลึงกัน อาจมีการจัดการเรียนรู้ในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะคล้ายกัน ระดับปัญหากับประเภทของแหล่งเรียนรู้จึงไม่สัมพันธ์กัน

ประเวศ วะสี (2543 : 60) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ในชุมชนว่า ควรมีความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องการเรียนรู้จากชุมชน สร้างความรู้เกี่ยวกับชุมชน และร่วมพัฒนาชุมชน การที่จะนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน อาจมีการเตรียมการของครูตามความเหมาะสมของแต่ละชั้นตอน ได้แก่ (กรมวิชาการ. 2540 : 8) เตรียมตัวครู เตรียมตัวนักเรียน เตรียมแหล่งข้อมูล เตรียมการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เตรียมการเพื่อทำแผนงานปฏิบัติ ตามทางเลือกร่วมกับชุมชน เตรียมชุมชนเพื่อการลงมือปฏิบัติตามทางเลือก การร่วมกับชุมชน ประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงให้ดีขึ้น

9. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ของครูผู้สอนกับประเภทของแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีความสัมพันธ์กัน 5 ใน 5 ข้อ จึงพอจะอนุมานได้ว่า ระดับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกับประเภทของแหล่งเรียนรู้ โดยส่วนรวม และรายชื่อ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแหล่งเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการใช้

ในการจัดการเรียนรู้สูงสุดได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นวิถีชีวิต การทำมาหากิน และค่าเฉลี่ยความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้ต่ำสุดได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพของแหล่งเรียนรู้แต่ละประเภทมีลักษณะการใช้สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย การติดต่อประสานงาน ความสนใจของนักเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เคยเห็นเป็นประจำทุกวัน นักเรียนอาจไม่สนใจเท่าที่ควร ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ห่างไกลและไม่เคยพบเห็นอาจเป็นที่สนใจของนักเรียน ครูผู้สอนจึงมีความต้องการใช้ต่างกันตามจุดประสงค์หรือความคาดหวังของการเรียนรู้ นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งหรือแต่ละจุดครูผู้สอนอาจมีแนวทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความต้องการ (พิบูล ศรีบุญเรือง, 2542 : 26 – 27; อ้างถึงใน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ คารณี คำวณิช, 2545 : 69 – 70) เช่น จุดในลำเหมืองใช้สอนเรื่องระบบนิเวศ จุดสวนดอกไม้ ใช้สอนเรื่องพืชดอกและการขยายพันธุ์ จุดพืชไร่ดอกใช้สอนเรื่องพืชไร่ดอก จุดเรียนรู้เรื่องดิน หิน กรวด ทราย ใช้สอนเรื่องดิน หิน กรวด ทรายในท้องถิ่น จุดร้านอาหารใช้สอนเรื่องสารพิษในอาหาร สิ่งแวดล้อมด้านโภชนาการ จุดแหล่งน้ำในโรงเรียนใช้สอนเรื่องแหล่งน้ำ การใช้น้ำในโรงเรียนและท้องถิ่น จุดสังเกตให้ตีความความรู้ ใช้สอนเรื่องทักษะการสังเกตเพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว จุดศึกษาชุมชนใช้สอนเรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ปัญหาและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จุดสมุนไพรบ้านเราใช้สอนเรื่องพืชสมุนไพรสรรพคุณต่างๆ และการนำสมุนไพรในท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวัน จุดประหยัดพลังงานไฟฟ้า ใช้สอนเรื่องการใช้เครื่องไฟฟ้าให้ประหยัดพลังงานและการปลูกจิตสำนึกในการให้ความร่วมมือช่วยกันประหยัดไฟ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแต่ละด้าน มีดังนี้

ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นบุคคลมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 รายการ ได้แก่ งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บุคคลที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไม่มีความพร้อม ไม่มีความชัดเจนในการถ่ายทอดความรู้ บุคคลในชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนมีจำนวนน้อย

ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 รายการ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอสำหรับจัดกิจกรรม ผู้ปกครองและชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรคิดว่าการเรียนของนักเรียนเป็นเรื่องของครูเท่านั้น

ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นวิถีชีวิต การทำมาหากิน มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 รายการ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้มีจำนวนน้อยและ

ขาดความสมบูรณ์ งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดการวางแผนเตรียมการในการจัดการเรียนรู้

ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นสถานที่สำคัญ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 รายการ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้มีจำนวนน้อยและขาดความสมบูรณ์ งบประมาณมีจำนวนน้อยไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดการวางแผนเตรียมการในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการที่พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจัง โดยกำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษา มีการวางแผนการใช้ และปฏิบัติตามแผนในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างจริงจัง มีการบริหารจัดการ นิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรร่วมมือกับครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดหา จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ มีการอนุรักษ์ รักษา ให้คงสภาพความสมบูรณ์ของการเป็นแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

1.3 ครูผู้สอนควรมีการศึกษา แสวงหาความรู้ ตลอดจนจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่เหมาะสมกับหลักสูตรการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา เรียนรู้จาก สภาพจริงตามความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้

1.4 สถานศึกษาควรจัดหาหรือจัดสรรงบประมาณ สำหรับใช้ในการดำเนินการจัด กิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เพียงพอ และประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง

1.5 สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอน นักเรียน จัดหาและรวบรวม ชื่อหรือสถานที่ของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชนอย่างจริงจัง และจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งเรียนรู้ของ สถานศึกษาให้เป็นระบบหมวดหมู่ หรือประเภทของแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ง่ายต่อการใช้และการ จัดการเรียนรู้

1.6 สถานศึกษาควรจัดเวลาในการเรียนรู้ในชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ตามช่วงระยะเวลาหรือฤดูกาลที่มีความสมบูรณ์ของแหล่งเรียนรู้

1.7 ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ควรจัดสาระ การเรียนรู้ ที่เริ่มจากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล บรรยากาศในการเรียนรู้ควรเป็นธรรมชาติแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วม สร้างและเลือกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น ไม่บีบบังคับ ยึดเหยียด และกดดันผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริม สนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษาวิจัยถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหา จัดสร้าง การอนุรักษ์ การดูแลรักษา การฟื้นฟู การซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 ควรศึกษาความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละช่วงชั้น